

Heemkundekring

vehchele

MEDEDELINGENBLAD

Heemkundekring "Vehchele" is aangesloten bij de "Stichting Brabants Heem" en opgericht op 28 april 1981.

Secretariaat: Bouwmeesterstraat 3, 5462 CP Veghel
Mevr. Corry Lunenburg, tel. (0413) 36 71 45
Heemkamer: In "Het Raadhuis", Markt 1 te Veghel,
tel. **06-42 96 61 43** (tijdens openingsuren)
Bankrelatie: Rabobank, IBAN nr. NL52RABO0153393173
t.n.v. Heemkundekring "Vehchele"
Redactie: Henk van der Voort, Esdoornstraat 7,
5461 CH Veghel. tel. (0413) 36 36 51

2016-02

mei 2016

Inhoud:

1. Mededelingen van bestuur.
2. Terugblik lezing over de Nederlandse Vluchtoorden.
3. Terugblik lezing over Romeinen in Noord-Brabant oost.
4. Terugblik lezing over historische boerderijen.
5. Lezing op maandag 23 mei door Henk van Wanrooij over de CHV.
6. Excursie op 2 juni (donderdagmiddag) naar de Noordkade.
Aanmelden bij mevr. Corry Lunenburg tel. (0413) 36 71 45
7. Lezing 13 juni door Thomas Vriens over Jheronimus Bosch.
8. Overleden lid.
9. Nieuwe leden.
10. Ontvangen materiaal/documentatie.
- 11. Invoeren kaartjes Bossche Protocollen (over Veghel).**

1. Mededelingen bestuur

Met ingang van 1 januari 2016 geldt het volgende:

- Gezinslidmaatschap (max. twee personen) per jaar €25,00, plus € 7,50 voor elk gezinslid meer.

Dit geldt niet voor bestaande situaties.

Vanwege gestegen kosten hebben we ook besloten om kroniekabonnementen aan te passen:

- Kroniekabonnement binnen Veghel € 15,00 per jaar
- Kroniekabonnement buiten Veghel € 17,50 per jaar
(betrokkenen hebben hiervan persoonlijk bericht ontvangen)

Vrije inloop heemkamer op zondagmiddag

Op 16 februari, tijdens onze ledenvergadering, is het voorstel besproken om de heemkamer ook drie maanden op zondagmiddag open te stellen. Niet iedereen is namelijk in de gelegenheid om gebruik te maken van de vrije inloop op de donderdagmiddagen. De wens om ook open te zijn op een moment dat scholieren of mensen met een volle baan de heemkamer kunnen bezoeken, was er al langer. De bemensing van de heemkamer was steeds het probleem. Door de bestuursleden te verdelen over de diverse zondagen, weegt de extra tijdsinvestering per persoon minder zwaar.

Belangstellenden kunnen nu op tien zondagen in maart april en mei tussen 14.00 uur en 16.00 uur de heemkamer binnen lopen voor een praatje, een vraag, om wat te laten zien of om iets af te geven. We hopen dat er veel mensen gebruik van zullen maken. Dan weten we dat het in een behoefte voorziet. Ook is het voor de gastheren en vrouwen prettig om op zondagmiddag wat gezelschap te hebben. Bezoekers kunnen in maart op zondagmiddag via de hoofdingang naar binnen, de andere keren kan men via Brownies en Downies de trap naar de heemkamer bereiken.

Nog maar enkele zondagen kunt u gebruik maken van deze openstelling op zondag. Daarna zal er worden geëvalueerd.

Extra openstelling heemkamer: maart, april, mei 2016		
	Zondag 14.00-16.00 u	Aanwezig bestuurslid
	<i>8 mei</i>	<i>Moederdag en meivakantie (gesloten)</i>
	<i>15 mei</i>	<i>1^e Pinksterdag (gesloten)</i>
9	22 mei	Dhr. Bernard Vissers
10	29 mei	Dhr. Jan van Erp

2. Terugblik Lezing over de Nederlandse Vluchtoorden in W.O. I

In een vrijwel volle Trouwzaal nam Adriaan Sanders ons mee naar de aanleiding, maar vooral de achterliggende oorzaak die leidde tot de Eerste Wereldoorlog, in België nog steeds de "Grote Oorlog" genoemd. Dat de inval en passage door België zo'n grote vluchtelingenstroom naar Nederland tot gevolg had, kwam vooral door het niets ontziende geweld van de Duitsers tegen de burgerbevolking rond Luik en Antwerpen. Ook uitzichtloze militairen kozen voor een vlucht over de grens, tot deze vrijwel onmogelijk werd gemaakt door het plaatsen van een "hek om Nederland" middels de afschuwelijke "dodendraad". Zij werden geïnterneerd in speciale kampen ver in het binnenland.

De op 1-9-1911 geopende "Stoomwasscherij De Lelie" aan de huidige Lelielaan

Dhr. Sanders benadrukte terecht de snelle en doortastende handelwijze van overheid en bevolking. Daardoor kon onder meer in Uden in enkele maanden tijd een enorm verblijf voor zo'n 7000 vluchtelingen worden gerealiseerd met alle mogelijke voorzieningen en een gemeenschap die als een echt dorp functioneerde.

De plaatselijke middenstand zag daardoor haar omzet toenemen, maar ook in Veghel had de in 1911 gebouwde "Stoomwasscherij De Lelie" van Rath een goede klant aan het Udense Vluchtoord.

In Veghel werden, meerendeels door de zusters Franciscanessen, circa 700 vluchtelingen opgevangen. Dit waren vooral religieuzen en zieken.

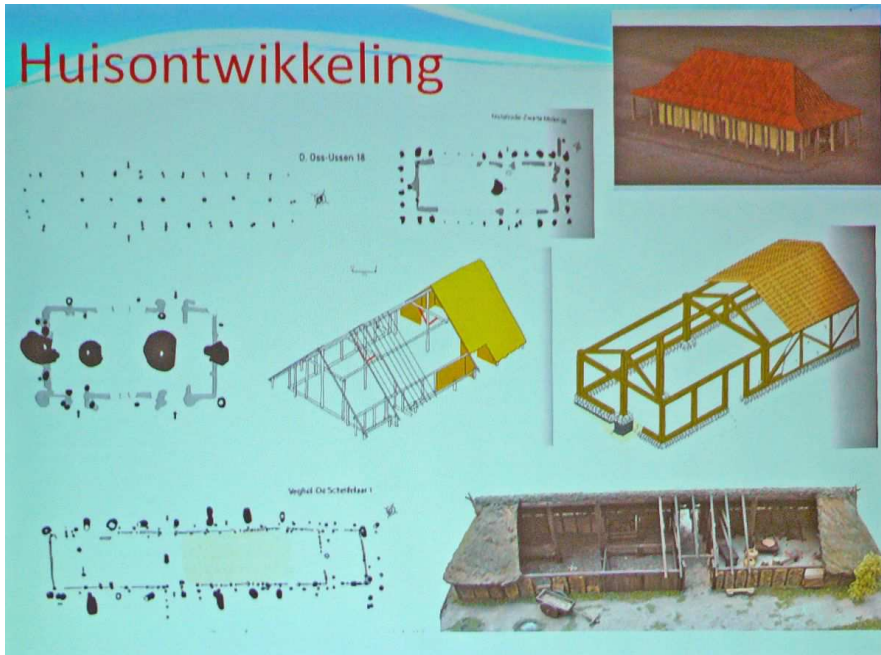
3. Terugblik Lezing over Romeinen in Oost Noord-Brabant

De oude raadzaal was op 29 februari mooi gevuld met zo'n vijftig belangstellenden.

Archeologe Ria Berkvens uit Someren nam ons mee naar het ontstaan en groei van het Romeinse rijk en de invloed die dat heeft gehad op de toenmalige bewoners in onze streken. De Romeinen introduceerden allerlei nieuwigheden die hier onbekend waren. Zo leerden de boeren hier onder meer hun land bemesten, de kip werd als huisdier geïntroduceerd en de boerderijen kregen een veel strakere vorm. De Romeinen maakten bakstenen, beton, badhuizen, vloerverwarming, toiletten en waterleiding. Ook het voedsel werd gevarieerder met druiven, olijfolie en appels. In plaats van ruilhandel werden munten een betaalmiddel. In huis kwam een stenen stookplaats en daarop werd het drie-gangen-menu klaargemaakt. Het aardewerk werd in grote industriële ovens gemaakt en verhandeld. Glas in de vorm van glazen en flessen was tot dan toe ongekend. Doden werden vaker gecremeerd dan begraven. Nederzettingen en percelen kregen een strakke rechthoekige structuur. Dat was prettig voor de archeologen die tweeduizend jaar later zo het onderscheid konden maken tussen woningen uit de brons- en ijzertijd en de Romeinse tijd. Om alle wegen, villa's en verdedigingswerken te financieren hadden de Romeinen een briljante oplossing bedacht: belasting!

Heel veel foto's en plattegronden van locaties van archeologisch onderzoek in oost Brabant verschenen op het scherm, waaronder ook de opgravingen in Veghel op De Scheifelaar.

Ria vertelde uitvoerig over potstallen, de spiekers op palen als voorraadschuur en waterputten.

Over het begrip nederzettingen uit de Romeinse tijd bestaat altijd nog verwarring. Het zijn nederzettingen van de lokale bevolking in de periode dat de Romeinen hier waren. Aan de sporen is duidelijk te zien dat hun bouwstijl en leefwijze sterk beïnvloed is door de Romeinen.

Ria concludeerde o.a. dat veel facetten van onze samenleving tot een kleine honderd jaar geleden nog steeds gebaseerd waren op de ontwikkelingen die de Romeinen aan het begin van onze jaartelling hebben geïntroduceerd.

4. Terugblik Lezing over historische boerderijen

Voor een zestigtal belangstellenden gaf Dhr. Jan Timmers een boeiende lezing over de ontwikkeling van de Brabantse boerderij vanaf de Middeleeuwen tot $\pm$ 1960. Dhr. Timmers heeft veel onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van de Brabantse boerderij en heeft meegewerkt aan een boek over boerderijen.

De meeste boerderijen waren zelfvoorzienend: aardappels, groente, fruit, vlees, koren, enz.

Boerderijen worden schaars, veel boerderijen zijn verbouwd tot woonhuis. Brabant is bekend om zijn langgevelboerderijen, maar deze zijn pas vanaf $\pm$ 1850 vanuit België opgekomen. In het noorden van Brabant kwamen meer kortgevelboerderijen voor.

Er kwamen hier meer soorten boerderijen voor zoals hallenhuizen, hoekgevelboerderijen, kortgevelboerderijen, krukhuisen en dwarshuizen. Hallenhuizen zijn korte boerderijen, de schoorsteen geeft de scheiding tussen woongedeelte en stal aan.

Dhr. Timmers gaf een zeer duidelijke uitleg over de opbouw van een boerderij en ook over de kapconstructie.

Ankerbalkgebinten met een stijl aan elke kant en een “worm”, een lange balk in de lengterichting van het huis, erop. De dakbedekking was vaak roggestro. Vanaf 1750 begon men de muren van leem en fitselstek te “verstenen”. Vanaf die tijd werden en ook jaartallen geplaatst op de gevels, al was de oorspronkelijke bouw veel ouder. De potstal bleef tot 1930 bestaan. In de potstal ging alle organisch materiaal van boerderij en land om meer mest te krijgen. Die was hard nodig voor de akkers. Woongedeelte en stal lagen vaak nog onder een dak. De groepstal was al een verbetering, daardoor kwam er een mestvaalt buiten en een gierkelder. Na de langgevelboerderij kwamen er allerlei varianten, zoals de hoekgevelboerderij waarbij een krukhuis opzij is aangebouwd. Rond 1940 kwamen de wederopbouwboerderijen. Ook kwam er invloed uit andere streken zodat er ook andere soorten boerderijen werden gebouwd, zoals kop-halsromp boerderijen. Die passen eigenlijk niet in ons Brabants landschap en zien we hier ook maar zelden.

5. Lezing op maandag 23 mei door Henk van Wanrooij over de CHV.

Op 23 mei geeft Henk van Wanrooij een lezing over het ontstaan van de boeren coöperaties in Zuid Nederland en met name over het ontstaan van de CHV. Wie waren de grote inspirators achter de Zuid Nederlandse Coöperatie. Verder gaat het over de oprichting van de Coöperatieve handelsvereniging van de Noord Brabantse Christelijke Boerenbond (CHV van de NCB) in 1911. Maar ook wie de pioniers waren binnen de opgerichte coöperatie en wat heeft CHV voor Veghel betekend, het werkgebied van CHV.

6. Excursie op 2 juni (donderdagmiddag) naar de Noordkade.

Op 2 juni om 10.00 uur zal Henk van Wanrooij een rondleiding geven op de terreinen van de Noordkade. Hier neemt hij u mee in de groei en de ontwikkelingen van 1916 tot heden. Ook zal hij u de sporen uit het verleden laten zien. Samenkomst bij de ingang van "De Proeffabriek" op de Noordkade. (onder de stationsklok).

**Bij te veel aanmeldingen is er ook een rondleiding om 14.00 uur!
Aanmelden bij mevr. Corry Lunenburg tel. (0413) 36 71 45**

Henk van Wanrooij is vanaf 1970 tot 2014 werkzaam geweest als onderhoudsmonteur en lid van de ondernemingsraad bij CHV, het latere CHV Landbouwbelang en Agrifrim. Maar zoals Henk zelf zegt, is en blijft hij een CHV-er.

7. Lezing 13 juni door Thomas Vriens over Jheronimus Bosch.

Detail uit "Het Laatste Oordeel" van Jheronimus Bosch

Vijfhonderd jaar na zijn overlijden is het jaar 2016 uitgeroepen tot het jaar van Jheronimus Bosch en van 13 februari tot en met 8 mei is er de grootse overzichttentoonstelling "Jheronimus Bosch - Visioenen van een genie" in het Noord-Brabants Museum in Den Bosch.

Kenmerkend voor Jheronimus Bosch zijn de beroemde monsters, duivelse figuren, engelen en heiligen die zijn tekeningen en schilderijen bevolken. Zijn kenmerkende werk vol symboliek, illusies en hallucinaties, wonderlijke gedachten en nachtmerries verbeeldt onnavolgbaar de grote thema's van zijn tijd: verleiding, zonde en rekenschap.

Werkend in de periode rond 1500, de overgang tussen Middeleeuwen en Renaissance, weerspiegelen Jheronimus' werken op raadselachtige wijze de relatie tussen mens, omgeving en zijn schepper. Drank, seks en bijbelverhalen vormen een rode draad in het werk van Bosch.

Thomas Vriens neemt op een vlotte en eigentijdse manier zijn publiek mee op een ontdekkingsreis door het werk van de beroemde Bossche schilder.

Thomas Vriens is werkzaam bij het Jheronimus Bosch Art Center in 's-Hertogenbosch.

8. Overleden lid

Op 4 april overleed ons lid Toon Vlassak. Hij was lid sinds 1993.

Wij wensen de nabestaanden veel sterkte.

9. Nieuwe leden:

Afgelopen tijd hebben we de volgende nieuwe leden ingeschreven:

Frans van der Weijden, Mr van Coothstraat 32, Veghel

Mia van Eerd, p/a Burg van Lithstraat 5, Veghel

Fenna van Bergen, Laarpark 4, Veghel

dhr. W.A.M. van Bommel, Haviksdonk 36, Veghel

Wij heten hen hartelijk welkom binnen onze vereniging.

10. Ontvangen materiaal, documentatie

In de afgelopen periode ontvingen wij:

Van **dhr. Tony van Geffen** mochten wij een groot aantal foto's en ansichtkaarten van Eerde scannen.

Van **mevr. De Gouw** diverse jaargangen van de Kroniek.

Van **mevr. Aarts- van Grinsven** diverse materialen uit het nijverheidsonderwijs.

Van **mevr. Truus Meulepas** twee grote rozenkransen.

Van **dhr. Frans van der Weijden** enkele foto's en documenten m.b.t. zijn vader Leo van der Weijden.

Van **mevr. Claassen-Rath** een ingelijste "Volle Aflaat" voor de wed. L. Rath en haar familie uit 1922. Verder foto's en documenten o.a. betreffende priester Ernest Joseph (Joep) Rath.

Van **dhr. Mark v.d. Broek** enkele boeken, brochures en documenten over Veghel, monumenten, archeologie e.d.

Van **mevr.** een groot aantal bidprentjes

Van **dhr. Jas van Stiphout** onder meer de Oorlogsboeken "Pyjama House", "Stemmen uit Dachau", "...en de weilanden bloesemden open", "Volk in verdrukking en verzet 1940-1945" en het Lekturama boek "De Bevrijding". Verder

"Sientje van Mierikshoven: 'n honderd brieven" (1961-1972), "Sientje van Mierikshoven: Trubbels" (1973-1980). dit zijn gedrukte columns in dialect uit Het Bisdomblad.

Verder een groot aantal knipsels en documenten, de meeste over oorlog en bevrijding.

Via **dhr Henk van Wanrooij** drie mantelpakjes van de "Starsisters" uit 2014 bij gelegenheid van "70 jaar Market Garden".

Van Heemkundekring "Op die Dunghen" een aantal Veghelse bidprentjes.

Overigens hebben wij bij de laatste regiovergadering van Brabants Heem ook een groot aantal "buitendorpse" bidprentjes overgedragen aan de betreffende kringen. Zo helpen we elkaar.

11. Hulp gevraagd bij het uittypen van kaartjes!!!!!!

Het Bossche Archief stelt elke heemkundekring in haar omgeving vele honderden kaartjes ter beschikking waarmee historische bronnen van hun plaats terug te vinden zijn. Het zijn handgeschreven kaartjes die moeten worden overgetypt waardoor de bronnen sneller opgezocht kunnen worden. Lijkt het u leuk om op deze manier de heemkundekring te helpen dan stellen wij dat erg op prijs. Na een korte uitleg kunt u aan de slag. Dat mag op de heemkamer, maar dat kan ook thuis. Geef het door aan een van de bestuursleden of loop op donderdagmiddag of zondagmiddag tussen 14.00 en 16.00 uur even binnen.

*Deze kaartjes komen naar verwachting in juni of juli beschikbaar.
Coördinatie: Henk van der Voort tel. (0413) 36 36 51*

FACEBOOK

Met onderstaande link komt u meteen op onze Facebookpagina!
https://www.facebook.com/pages/Heemkundekring_Vehchele

Historische collectie luchtfoto's.

Ruim 94.000 luchtfoto's, gemaakt door de RAF gedurende de laatste oorlogsjaren, zijn nu handig doorzoekbaar op de kaart of op postcode. De gezochte zwart-witfoto verschijnt vervolgens op het scherm exact bovenop de bijbehorende topografische kaart van ons land. De foto's zijn vervolgens te downloaden op <http://library.wur.nl/WebQuery/geoportal/raf> (in lage resolutie gratis). Ze zijn ook ondergebracht op de site van het bedrijf DotKa (www.dotkadata.com), waar luchtfoto's en kaarten vanaf 1712 tot Nu van o.a. Kadaster te vinden zijn.

*Herkent iemand deze foto, heeft u enig idee waar deze is gemaakt of hebt u een goede suggestie?
Laat het ons dan weten. Wij tasten momenteel volledig in het duister!*

Een grotere foto staat op onze website www.vehchele.nl

Zoekt u een leuk cadeautje? Denk dan eens aan onze placemats, het Veghels leesplekjeske, het fotoboek "Groete(n) uit Veghel" of onze andere uitgaven, waaronder de vernieuwde kroniek "Van Vehchele tot Veghel". Deze zijn te koop in de heemkamer tijdens openingsuren. Een lidmaatschap van heemkundekring Vehchele cadeau doen is ook een leuke geste.

Dit mededelingenblad is ook te downloaden vanaf www.vehchele.nl